

Ю. В. Нікітін,
д.ю.н., професор,
завідувач кафедри кримінального права,
кримінології та кримінального процесуального
права Національної академії управління;
І. В. Нікітіна,
к.психол.н., доцент,
доцент кафедри філософії
Національного університету харчових технологій

СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ

Тези присвячено проблемі забезпечення внутрішньої безпеки суспільства шляхом реалізації соціальної функції суб'єктами безпеки, що складають цю систему. Наведено методологічні засади діяльності соціальної системи кримінологічного забезпе-чення внутрішньої безпеки, що розкривають взаємозв'язок внутрішніх та зовнішніх її складових у динаміці. Тезиси посвящені проблеме обеспечения внутренней безопасности общества путём реализации социальной функции субъектами безопасности, составляющими данную систему. Указываются методологические основы деятельности социальной системы криминологического обеспечения внутренней безопасности, раскрывающие взаимосвязь внутренних и внешних её составляющих в динамике. The theses deals with problem of society inner security ensuring by each security subject realization of its social functions, of which this system consists. This is to work out methodological principles of social system activity for criminal inner security ensuring, to discover the dynamics of its inside and outside determines. Стан безпеки суспільства значною мірою визначається філософськосвітоглядним баченням та реалізацією соціальної функції її політичної еліти. У науковій літературі, законодавстві, практичній діяльності чіткого погляду на цю проблему не простежується. Соціальна функція кримінологічної системи забезпечення внутрішньої безпеки нерозривно пов'язана з національною безпекою України. Під соціальною функцією кримінологічної системи внутрішньої безпеки суспільства треба розуміти юридично закріплені права, обов'язки, відповідальність, структуру, функції, порядок діяльності, а також перспективи розвитку суб'єктів безпеки, що складають цю систему. Сьогодні існує ситуація, коли різні політичні сили (партії, рухи) ще не знайшли загального порозуміння у головному – визначенні національних інтересів та шляхів подальшого розвитку суспільства та держави. Державні органи, зокрема, виконавча гілка влади, знаходяться у стані невизначеності, розробляючи велику кількість концепцій, програм і стратегій безпеки: економічної, інформаційної, військової, освітньої, суспільної, екологічної тощо. Відсутність чіткості в досягненні певної мети у політиці та сфері протидії злочинності призводить до зростання злочинності, ідеологічної конфронтації між застарілим і новим мисленням, неадекватного опанування принципами демократії, що заважають сформулювати єдину національну ідею, цінності та стратегічні інтереси України. Це блокує реалізацію соціальної функції кримінологічної системи забезпечення внутрішньої безпеки. Визначення історичних та соціальних умов розвитку регіонів України (Заходу і Сходу), впливу на них різноманітних чинників (економічних, політичних, соціальних, правових, релігійних тощо) дає можливість з'ясувати соціальні основи здійснення процесу демократизації українського суспільства, окреслити шляхи формування парадигми системи внутрішньої безпеки XXI ст. Система – це сукупність взаємозалежних і розміщених у певному порядку елементів цілісного утворення.

Тому побудова кримінологічної системи внутрішньої безпеки повинна здійснюватись у певних державно-правових межах, передбачати чітку структуру та ієрархію елементів, диференціацію рівнів управління, зокрема, кримінологічного, взаємний обмін наявною інформацією і координацію дій. Стрижнем її реалізації є соціальна функція, що інтегрує внутрішні та зовнішні детермінанти системи в їхньому взаємозв'язку та запускає дієвий механізм внутрішньої безпеки. Соціальна функція внутрішньої безпеки вимагає наявності певної методології. По-перше, влада у соціальному ідеалі може відбивати тільки спільну волю народу. Тому суб'єкти внутрішньої безпеки не повинні застосовувати заходи впливу, що не відбивають цю волю. По-друге, система внутрішньої безпеки не може бути ізольована від зовнішніх загроз. Неможливо забезпечити абсолютність безпеки, керуючись тільки засобами національного державно-правового регулювання. Це передбачає структурну залежність трьох типів правового регулювання – міжнародного, національного та інституційно-правового, що не повинні суперечити один одному, тобто національне та інституційно-правове регулювання не повинно суперечити міжнародно-правовому, і навпаки. По-третє, система внутрішньої безпеки передбачає рівноправну сукупність її компонентів, що становлять суб'єктно-об'єктну структуру внутрішньої безпеки. Об'єктами внутрішньої безпеки виступають людина, суспільство і держава. Усі ці компоненти є рівноцінними і вимагають прискіпливої уваги суб'єктів забезпечення безпеки: держаних органів (правоохоронних, судових тощо), органів місцевого самоврядування, громадських організацій та установ. Соціальна функція кримінологічної системи забезпечення внутрішньої безпеки полягає у розробці соціально-правового механізму, здатного реалізувати стратегію держави у галузі внутрішньої безпеки скоординованими та консолідованими заходами зацікавлених суб'єктів. Соціальна функція кримінологічної системи внутрішньої безпеки узгоджується з інтересами особистості, суспільства і держави на принципах: взаєморозуміння у створенні і функціонуванні системи національної безпеки; економічної свободи та різноманітності форм власності, ринкових відносинах; безумовного визнання і захисту природних прав та свобод людини і громадянина; легітимності і демократичного характеру влади; рівності усіх перед законом, надійного правового захисту особи; правової держави, заснованої на ідеї розподілу і взаємодії гілок влади; політичного та ідеологічного плюралізму, наявності легальної опозиції; свободи слова і друку, незалежності засобів масової інформації; невтручання держави в приватне життя громадян, їх взаємних обов'язків і відповідальності; соціального партнерства і національної злагоди; ефективної соціально-економічної політики, що забезпечує гідний рівень життя громадянина і суспільства. Кримінологічна система забезпечення внутрішньої безпеки, виходячи із принципу перервно-безперервного впливу на неї, повинна мати здатність до самозбагачення та самоаналізу, саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації в умовах прогресивних змін суспільно-політичних, економічних, соціальних, правових, культурологічних, релігійних та інших відносин. Це, в свою чергу, передбачає, що система повинна бути стійкою, динамічною та мати системоутворюючий фактор як ядро діяльності її суб'єктів, що і складає її соціальну функцію та реалізує мету кримінологічної системи забезпечення внутрішньої безпеки.